

EUSKALTZAINDIAREN ETXE BERRIA ZABALTZEAN

Bilbon, Plaza Barria 15; 1984, Uztailak 27

Fr. Luis Villasante

Euskaltzainburuaren hitzak

Patxi Zurikarai, Diputadu jauna
Euskaltzainkideak
Jaun-Andreak

Gaur estreineko aldiz batzarrea egiten du Euskaltzaindiak etxe galant honetan, Bizkaiko Diputazioari zor dion honetan. Jaunak: Ondo ohartzen naiz gertaera honek kolkoan gorderik dakarren esanahiaz eta garrantziaz. Zinez aro berri batean sartzen da gaur Euskaltzaindia. Urrats handia benetan gaur ematen duena.

Baina gaurkoa ongi ulertzeko atzokoa ere pixka bat gogora dezagun.

Guztiok dakigun bezala, Euskaltzaindia sortu zenetik hirurogei eta gehiago urte paseak dira. Orduan Euskaltzaindiak alogeraz hartu zuen Erribera kaleko etxebizitza hura —gaur den baino handiagoa zena, hori ere ez da ahaztu behar—, baina behin-behinean edo probisionalki hartu zuen, hots, leku egokiagoren bat bilatu artean. Hala aitortzen da argi eta garbi urte haietako gutunetan: Euskaltzaindiaren behin-behineko etxea deitzen zaio. Ikus, adibidez, *Euskera*-ren lehen zenbakia, 67. orrialdea. Badakigu, ordea, askotan zer gertatzen den: behin-behinekotzat hartzen diren gauzak gero betiko izaten direla. Erribera kaleko egonleku hark ere bizitze luzea izan du. Azkuek bere mendean ez zuen besterik ezagutu.

Azken urteotan, berriz, Euskaltzaindiak hazkunde handia eta miraritsua ezagutu du, eta gainera zetorkion eskabideari erantzungo bazion toki hura baino egokiagoa behar zuen inondik ere. Liburutegia, bulegoak, fitxategiak, artxiboa, fonoteka, batzar gelak... hainbeste gauza gero eta beharrago zirenak. Zerbait erremediatu zen egoera hau 1979. urtean Bizkaiko Diputazioak Arbieta kaleko etxebizitza utzi zigunean. Orduan bulegoak hara eraman ziren, liburutegia Erribera kalean utzirik. Hain zuzen, iazko uholdean hutsa-gatik libratu zen liburutegia hondamenditik. Suaren beldurra ere maiz izan dugu.

Egoera honek beste alde txar bat zuen: gauzak hiru edo lau leku desberdinetan eduki beharra. Liburutegia toki batean, bulegoak beste batean, salmentetako liburuen gordailuak beste bi edo hiru tokitan etab.

Orain dena etxe egoki batean kokatua izanen da. Bai. Hemendik aurrera, etxe galant eta apain honi eskerrak, dena leku batean eta Euskaltzaindiak duen egitekoari eta egitekoaren garrantziari dagokion bezalako etxean behar bezala jarriak izango ahal dira! Euskaltzaindiaren izenean eskerronik biziena agertu nahi diot Bizkaiko Diputazioari egin digun mesede paregabe eta esker-ga honengatik.

Gauza jakina da Euskal Herriko lau Diputazioen umea edo sorkaria dela Euskaltzaindia, eta lokarri hori guk gogoz aitortzen dugu. Baina aparte-ko modu batez Bizkaikoarekin lotura bereziak ditugu, zeren eta berai izan baitzen Euskaltzaindia sortzeko arazo honetan aurrea hartu zuena.

Euskera agerkariaren lehenbiziko zenbakian, 39. orrialdean, hona zer irakurtzen dugun:

“Orra azkenez, urrezko izkiz Euskaltzaindiak bere etxeko atari-gainean ezarri bearko duan eguna: 1918'ko Urtarrillaren 25 garrena”.

Egun horretan Elgezabal'tar Kosme eta Landaburu'tar Peli jaunek proposamena egiten diote Bizkaiko Diputazioari euskararen Akademia sortzeko asmoa onart dezan, eta era berean asmo hau beste euskal Diputazioei pasa diezaien, gero lauron artean asmoa obretan ezartzeko. Eta dakizuen bezala, halaxe egin zen.

Euskera-ren zenbaki berean, 52. orrialdean, Euskaltzaindiko lehen batzarrearen erabaki hau dator: Euskaltzaindiaren etxea edo bizitokia Bilbon izango dela. Eleizalde egin omen zuen eskari hau. Orrialde azpiko oharrak honela dio: “El domicilio de la Academia, a propuesta del Sr. Eleizalde y consultados los académicos de otras regiones, se resolvió establecerlo en Bilbao, como tributo debido al fuerte impulso que surge de aquella villa para todas las manifestaciones de la vida vasca. Allí radicarán las oficinas y demás dependencias estables de la Academia, sin perjuicio de que las reuniones puedan celebrarse en San Sebastián y otros puntos que se juzguen convenientes”.

Beraz, Eleizalde euskaturik, Euskaltzaindi sorberriak egindako lehen batzarrean —eta batzarre hori Donostian izan zen—, erabaki haur hartzen da: Euskaltzaindiaren etxea Bilbon egongo dela. Horren arrazoia ere entzun dugu: Bilbotik euskal gauzetarako bultzada edo eragin handia zetorrela. Bai. Euskaltzaindia sortzeko arazoan ere hala gertatu zen. Lau Diputazioek amankomunean sortua da Euskaltzaindia, baina aitzindu zena edo aurrea hartu zuena Bizkaikoa izan zen.

Guztiok dakigu, ordea, Euskal Herri hau, nahiz eta herri bat izan, nola dagoen gatzatua edo mamitua; nola, alegia, nortasun berezia duten lurralde historikoz osatua den. Euskaltzaindiak ere, urteak joan eta urteak etorri, beste hiriburuetan Ordezkaritzak jartzeko beharra somatu du, baina Euskal-

tzaindiaren batasuna inolaz ere zatitu gabe. Hala daude gaur Euskaltzaindiaren Ordezkaritzak Donostia, Gasteiz, Iruñe eta Baionan. Eta zenbait batzorderen lantegiak ere, gaurkoz behintzat, Ordezkaritzetan kokatuak daude, batzordekideen erosotasunari begiratuz; baina, azkenik, jakina, dokumentazio gutzia Bilboko etxera ekarriko da, zeren hemen baita Euskaltzaindiaren egoitza edo etxea.

Errepika dezadan berriz ere: Euskaltzaindia lau Diputazioen sorkaria da eta aparteko modu batean Bizkaikoarena. Lokarri hori gogo onez aitortzen dugu eta orain ere hortan gara.

* * *

Eta beste zerbait ere ospatzen dugu gaur: Nazario Oleaga euskaltzain eta Euskaltzaindiko Idazkaria izan zenaren jaiotzako mendeurrena. Urte askotan ezagutu nuen D. Nazario Euskaltzaindiko batzarrean. Gizon “benetalaria” —Severo Altubek dakarren hitz batekin esateko—, legea zehatz betetzea maite zuena.

Gerra ondoko **Euskera**-ren lehen zenbakia haren ahaleginei esker atera zen. Eta berak eskaturik egin nituen nik zenbaki horretarako Aurkibide haiek, lehen aroko **Euskera**-ren Aurkibideak. Baina garai hartan ez genituen Arantzazun zenbaki denak, edo ez zeuden behar bezala enkoadernatuak, eta eragozpen hori agertu nion. “Zatoz neure etxera —esan zidan—, han ditut denak ongi erreskadatuak eta hartu behar dituzun garbitasunak”. Eta halaxe egin ere nuen.

Baina gero, zenbaki hura agertu zenean, 1953. urtean, istiluak izan zituen, legezko baimenik gabe atera zelako, eta aurpegia eman behar izan zuen. Orain lehen aroko **Euskera**-k bir-argitara direnean, zenbaki hori ere bir-agertu da eta baita garai hartako batzar-agiriak ere, gaur arte agertu gabe egon direnak. Eta pixka bat bitxia edo arraroa dirudien zerbait azaltzen da batzar-agiri horietan. Behin eta berriz dator zertzelada hau: D. Nazario ez da etorri batzarrera, eta ez dakigu zergatik, beti hain txintxo etortzen izan den gizona... Edozeinek pentsa lezake, hori irakurtzean, haserreturik edo egongo zela Euskaltzaindikoekin, baina ez zen batere hala. Ene ustez, hau da arrazoa: **Euskera** zenbaki horren istilua konpondu arte ez zuen agertu nahi. Berak bere gain hartu zuen, ba, aldizkaria gerra ondoan argitaratzearen erantzunkizuna, baina uste ez bezalako oztupoak aurkitu zituen, eta harik eta auzia konpondu arte, ez zuen agertu nahi. Azkenean lortu zuen baimena, baina aldi hartakotz bakarrik. Ikusten duzue, urte latzak ziren haiek, eta Euskaltzaindiak asko zor dio D. Nazario urte zail haietan egin zuenagatik. Baina hemen dugu Gorostiaga jauna, D. Nazario buruz berariaz eta espresuki mintzatuko zaiguna, eta ni ez noa gehiago esatera.

Bizkaiko Diputazioari eskerrak ematea besterik ez zait gelditzen. Eskerrak, egin digun opari eta mesede handi honengatik. Lehen ere esan dut: Ondo ohartzen naiz gauza batez, eta da: Gaur aro berri bat hasten dela gure erakunde honentzat. Aro berri hori izan dadila euskararentzat emankor, dohatsu eta ondoriotsua.